

संस्कृतभारती - परिचयः

आगस्ट् २८

प्रथमः पाठः

अड्का: १००

1) विशेषण-पदानि पूरयत (१०)

- a. पण्डितः अध्यापकाः सम्यक् पाठयन्ति (पण्डित)
- b. युधिष्ठिरः श्रेष्ठः पुरुषः (श्रेष्ठ)
- c. चतुरौ बालकौ क्रीडतः (चतुर)
- d. अनेकाः गायिकाः सभायां गायन्ति (अनेक)
- e. भारतदेशे पुरातनानि मन्दिराणि सन्ति (पुरातन)
- f. उद्याने सुन्दराणि पुष्पाणि सन्ति (सुन्दर)
- g. सीता पवित्रा स्त्री आसीत् (पवित्र)
- h. उत्तमे लेखन्यौ कपाटिकायां स्तः (उत्तम)
- i. सर्वे भवन्तु सुखिनः (सर्व)
- j. मम स्यूते नूतने पुस्तके स्तः (नूतन)

2) मेलयत (५)

a. विहस्य	- पञ्चगव्यम् (d)
b. पार्वती	- रथुवंशः (e)
c. साधुः	- हसित्वा (a)
d. धेनुः	- तीर्थम् (c)
e. कालिदासः	- शिवः (b)

3) विशेषण-पदानि उपयुज्य वाक्यानि रचयत (६)

उदाहरणम् - एतत् विशालं गृहम् अस्ति

(a) सरोवरे अनेकानि कमलानि पुष्पाणि सन्ति

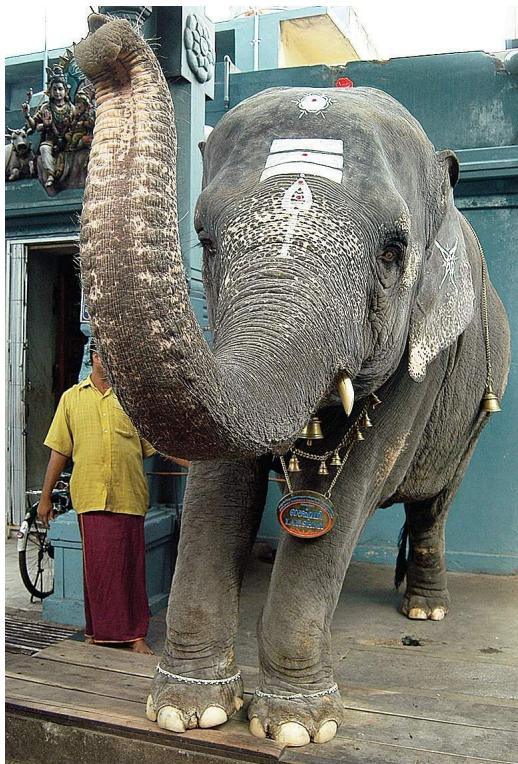
(b) अयं रक्तः स्यूतः अस्ति

www.shutterstock.com - 1457523197

संस्कृतभारती - परिचयः: By Vanisri Ragupati

(c) मन्दिरे स्थूलः गजः तिष्ठति

(d) पुरुषः उष्णं चायं पिबति

(e) कृष्णः मेघाः चलन्ति

(f) वृक्षे अनेकानि हरिताणि पत्राणि सन्ति

4) मेलयत (९)

a. दीर्घा	- पत्रम् (b)
b. श्वेतम्	- बालकौ (d)
c. मलिनानि	- स्तम्भः (e)
d. समीचीनौ	- लता (a)
e. उन्नतः	- विचाराः (f)
f. उत्तमाः	- भवने (g)
g. नवीने	- भाषाः (h)
h. सरलाः	- वस्त्राणि (c)

5) सूक्ते: अर्थः लिखत (२)

कार्याणां कर्मणा पारं यो गच्छति स बुद्धिमान्

यः परिश्रमेण कार्यं कृत्वा तस्य लक्ष्यं प्राप्नोति सः एव प्राज्ञः

6) सुभाषितम् पूर्यत & अर्थ लिखत (८)

आशाया ये दासास्ते दासास्सर्वलोकस्य ।
 आशा येषां दासी तेषां दासायते लोकः ॥

साधूनां दर्शनं पुण्यं तीर्थभूता हि साधवः ।
तीर्थं फलति कालेन सद्यः साधुसमागमः ॥

7) एकवाक्येन उत्तरं लिखत (१०)

a. गौरी कदा पतिवक्त्रं न पश्यति ?

भाद्रशुक्लचतुर्थ्याम्

b. सन्धिः कति विधाः? ते के ?

त्रिविधाः - स्वर-सन्धिः, व्यञ्जन-सन्धिः, विसर्ग-सन्धिः

c. रघुवंशे कः प्रथमः पुरुषः ?

वैवस्वतमनुः

d. यदा दिलीपः स्वर्गात् प्रत्यागतवान् तदा मार्गे का आसीत् ?

कामधेनुः

e. पञ्चगत्यस्य प्राशनेन किम् अपगच्छति ?

देहे तिष्ठति पापम्

f. दिलीपः कया सह नन्दिर्णीं सेवितवान् ?

सुदक्षिण्या सह

g. त्रिपिटकानि कानि ?

सूत्र, विनय, अभिधर्म

h. "अहम्" इति पदस्य विभक्तिः का ?

i. प्रथमा

i. नन्दिनी का ?

कामधेनोः पुत्री

j. प्रस्थानत्रयम् लिखत

भगवद्गीता, उपनिषत्, ब्रह्मसूत्राणि

8) संस्न्दर्भम् व्याख्यात (५)

“वन्यजीवनम् आचर“

उपरि दत्तं वाक्यं महाकवि-कालिदासेन रचितम् "रघुवंशम्" इति काव्ये
"दिलीपस्य शापवृत्तान्तः" कथायां भवति

आचार्यः वसिष्ठः दिलीपम् एतत् वाक्यम् उक्तवान्

(अग्रे संस्न्दर्भम् वर्णयतु)

9) श्लोकस्य अन्वयं कृत्वा भावार्थं लिखत (४)

इक्ष्वाकुवंशप्रभवो रामो नाम जनैः श्रुतः ।
नियतात्मा महावीर्यो द्युतिमान् धृतिमान् वशी ॥

अन्वययः

नियतात्मा महावीर्यः द्युतिमान् धृतिमान् वशी इक्ष्वाकुवंशप्रभवः रामः नाम जनैः श्रुत ।

प्रतिपदार्थः

नियतात्मा	- मनोनिग्रहवान् , आत्मसंयमः
महावीर्यः	- परमवीर्यः , शूरः
द्युतिमान्	- कान्तिमान् , तेजोमयः
धृतिमान्	- धीरः , शूरः
वशी	- जितेन्द्रीयः
इक्ष्वाकुवंशप्रभवः	- इक्ष्वाकुकुले जातः
रामः नाम	- रामः नाम इति
जनैः	- मानवैः
श्रुत	- ज्ञातः , प्रसिद्धिं प्राप्तः
क्रिया	- श्रुतः (क्तः प्रयोगः) - आसीत् (अध्याहार)
प्रथमा	- नियतात्मा ,महावीर्यः, द्युतिमान्,धृतिमान्,वशी, इक्ष्वाकुवंशप्रभवः, रामः नाम
तृतीया	- जनैः
कर्तृ पदम्	- जनैः
कर्म पदम्	- रामः

तात्पर्यः

रामः नाम मनोनिग्रहवान् शूरः तेजोमयः धीरः जितेन्द्रीयः इक्ष्वाकुकुले जातः मानवैः

जातः ।

पुरा इक्ष्वाकुकुले रामः नाम प्रभुः जातः। तस्य बहवः कल्याणगुणाः अभवन् । पितुः
वचनात् रामः अरण्यम् गतवान् । अनेन तस्य मनोनिग्रहः ज्ञातः। वालिं रावणं राक्षसान्
च मारितवान् । अनेन तस्य शौर्यः ज्ञातः । रामः तेजोमयः । सः तस्य इन्द्रियाणि
जितवान् । अतः जितेन्द्रियः । आदिकवि वाल्मीकिमुनिः अनेकानाम् विशेषपदानाम्
प्रयोगं कृत्वा रामस्य कल्याणगुणान् वर्णितवान् ।

10) संस्कृत-पदं लिखत (४)

a. Co-Sister	- याता
b. Step-Mother	- विमाता
c. Great-Grand-Daughter (Son's)	- प्रपौत्री
d. Father's Sister	- पितृभिन्नी
e. Wife's Brother	- श्यालः
f. Sister-in-law	- ननान्दा
g. Sister's son	- भागिनेयः
h. Father's brother's wife	- पितृव्या

11) अनुवदत् (५)

a. Vibheesha is Ravana's brother.

विभीषणः रावणस्य सहोदरः

b. Seetha went to the forest with Rama.

सीता रामेण सह वनं गतवती

c. Shabari gave fruits for Rama.

शबरी रामाय फलानि दत्तवती

d. Hanuman met Rama in Kishkindha.

हनुमान् रामं किष्किन्धायां मिलितवान्

e. Dasaratha perfomed Putrakaameshti Yaga.

दशरथः पुत्रकामेष्टि-यागं कृतवान्

12) प्रश्न-निर्माणं कुरुत (५)

a. दशरथस्य चत्वारः: पुत्राः आसन् (कति)

b. सीता मिथिला-नगरे रामं मिलितवती (कुत्र)

c. लक्ष्मणः रामम् अनुगतवान् (कम्)

d. रामः प्रातःकाले उत्थितवान् (कदा)

e. रामः चित्रकूटतः दण्डकारण्यं गतवान् (कुतः)

13) वाक्यानि शुद्धं कुरुत (५)

- a. सः किमर्थं तत्र गच्छन्ति ? **गच्छति**
- b. भवतः समीपे कति रूप्यकाणि अस्ति ? **सन्ति**
- c. इयं बालकः धीरः अस्ति । **अयम्**
- d. अहं पुस्तकः पठामि । **पुस्तकम्**
- e. त्वं पाठशाला गच्छसि । **पाठशालां**

14) अर्थ लिखत (४)

- a. विरलः - Rare
- b. विधेयः - Obedient
- c. कार्यक्रमः - Program
- d. मलिनम् - Dirty
- e. कार्यकर्ता - Activist
- f. सौंचिकः - Tailor
- g. विनीतः - Humble
- h. पर्णशाला - Grass-Hut

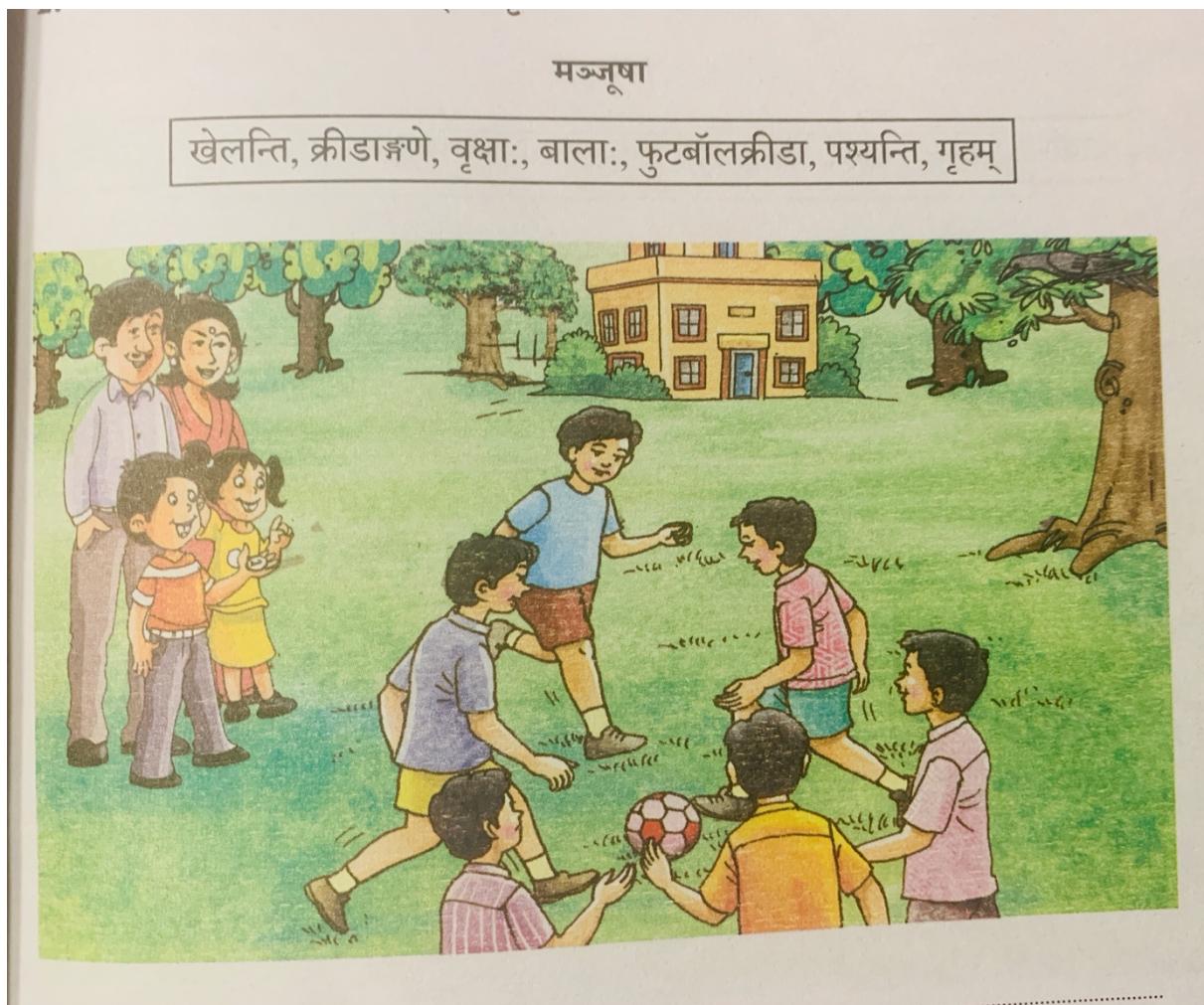
15) रिक्तस्थानं पूरयत (९)

	विभक्तिः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
देवः	षष्ठी	देवस्य	देवयोः	देवानाम्
वाहनम्	सप्तमी	वाहने	वाहनयोः	वाहनेषु
देवी	चतुर्थी	देव्यै	देवीभ्याम्	देवीभ्यः

16) रिक्तस्थानं पूरयत (४)

धातुः	लकारः / प्रत्ययः	
पठ्	लट्, एक, मध्यम	पठसि
नम्	लृट्, बहु, उत्तम	नंस्यामः
गम्	कतवतु (स्त्री)	गतवती
पा	तुमुन्	पातुम्
पठ्	शतृ (पु)	पठन्
नम्	लृट्, एक, प्रथम	नंस्यति
गम्	शतृ (स्त्री)	गच्छन्ती
पा	शतृ (स्त्री)	पिबन्ती

17) पञ्च-वाक्यैः संस्कृतेन चित्रंवर्णनं कुरुत (५)

- एतत् क्रीडाङ्गणस्य चित्रम् अस्ति
- विशाले क्रीडाङ्गणे अनेके बालाः खेलन्ति
- एकः बालकः एका बालिका च तयोः मातृपितृभ्यां सह फुट्बालक्रीडां पश्यतः
- क्रीडाङ्गणे अनेके वृक्षाः सन्ति
- क्रीडाङ्गणस्य मध्ये एकं गृहम् अस्ति